

Obr. 6

Dnes hovoříme o prostoru. Vidíme tedy zcela zřetelně vyjádřenou řadu: plošný obraz — zvuk — barva — prostor. Tato řada není náhodná. Je podřízena dvojí zákonitosti: historického vývoje techniky a její společenské podmíněnosti (jednotlivé prvky kinematografie se prostě nemohly objevit dříve) a nutnosti či potřebnosti těchto jednotlivých prvků. Nebudí v této souvislosti zarážející, že prostor stojí až na místě posledním, neboť je skutečně prvkem zatím „nejzbytnějším“.

Bez plošného obrazu by prostě přestal kinematograf existovat — jeho přední důležitost je tudíž zřejmá.

Zvuk je zajiště velmi potřebná, účelná složka, nicméně jsme s to zhlédnout i dnes němý film s plným porozuměním.

Barva znamená nepochybně citelné obohacení výrazové palety filmového tvůrce, přece však nepovažujeme černobílý film v zásadě za útvar méněcenný.

Je to ostatně přirozené. Jako mohou vedle sebe existovat jednotlivé druhy umění, jako má plně umělecké oprávnění dřevoryt vedle oleje, symfonická skladba vedle sólové písně, může vedle sebe existovat film černobílý i barevný, plošný i prostorový, nemluvě ani o jiných výrazových prostředcích, které se vyskytly nebo v budoucnosti mohou vyskytnout.

Nový výrazový prostředek znamená obohacení sdělovacích možností, umožní v rukou umělce nové přiblížení k pravdivému obrazu skutečnosti. Tyto skutečnosti chceme na závěr této první části zvláště zdůraznit, neboť chceme zcela vědomě předejít omylu, jako bychom pokládali jen jedny nebo jen druhé výrazové prostředky za jedině správné a možné.

V druhé části tohoto článku, která vyjde v příštím dvojčísle „Filmu a doby“, se budeme obšírněji zabývat theoretickými i praktickými aspekty stereoskopického filmu.

(Dokončení v příštím čísle)

Obr. 7

ŠIROKÉ PLÁTNO NASTUPUJE...

VLADIMÍR VLČEK

Když jsme loni na Mezinárodním filmovém festivalu v Cannes viděli první filmy natočené na široké plátno, bylo ještě mnoho sporů a diskusí o jeho budoucnosti.

V Cannes předvedli dva hrané barevné filmy a jeden kreslený na široké plátno Američané a jeden dokumentární Francouzi. Americký film z prostředí potápěčů, kde hlavní akce byly v blízkých záběrech pod vodou, nepřesvědčoval o vhodnosti tohoto vynálezu tak jako historický film s velkými bojovými scénami, kde proti sobě útočily nepřátelské jízdy a kde iluze širokého prostoru byla mnohem působivější. Nejvíce však působil francouzský film, který ukazoval na př. život na Náměstí Svornosti v Paříži nebo let nad vrcholky Alp.

Za rok se stalo široké plátno samozřejmostí a předpovídá se mu velká budoucnost.

V Moskvě promítají už dva biografy tímto systémem, příští rok už bude v SSSR v provozu přes padesát kin se širokým plátnem. V SSSR už mají několik dokumentárních filmů natočených tímto systémem a dokončují dva filmy hrané: režisér Ptuško „Ilju Muromce“ a režisér Kalatozov „Celinu“. Obě tyto látky jsou jistě vhodnými tematy pro tento způsob filmového ztvárnění. Pohádkový Ilja Muromec, ruský bohatýr, hrdina vítězných bojů — i vyprávění o nekonečných prostorách asijských stepí, které kultivuje sovětská mládež.

Tímto systémem se v SSSR už točí také některé filmy vědecko-populární.

Letos na Světovém festivalu mládeže ve Varšavě nám polští filmaři ukázali svůj hoto-
vový film natočený na široké plátno. Byl to dokumentární záznam oslav jedenáctého výročí osvobození Polska Sovětskou armádou a mohutná panoramata nové Varšavy filmovaná s věže Paláce vědy a kultury. Ukázali nám nejdříve tentýž film natočený na normální černobílý materiál a pak barevně na široké plátno — a ještě k tomu bez přestávky těsně za sebou, takže rozdíl byl opravdu působivý. Na širokém plátně byla zachycena v celé své kráse mohutná architektura velkorysého daru Sovětského svazu polskému lidu — Paláce vědy a kultury s jeho rozsáhlými křídly, schodišti a fontánami. Na širokém plátně také mnohem silněji působila přehlídka polské lidové armády i manifestace varšavských pracujících. Znovu se potvrdilo, že jsou náměty, které přímo volají po tomto

způsobu filmového ztvárnění. Nelze ovšem tento systém používat na všechny látky. Rozhodně se na příklad nehodí na komorní psychologický film, který pracuje hodně s detaily a velkými detaily.

Jako příchod barevného filmu, tak v mnohem větší míře nástup širokého plátna bude znamenat i jiný způsob filmové montáže. Předpokládá co nejdříve záběry a co nejmenší střídání detailů, které nevypadají zatím výtvárně příliš krásně — zatím co uprostřed širokého plátna je ostrý velký detail — není jistě výtvarně nijak působivá. Bude třeba zřejmě používat spíše dvojdetailů, když bude nutno přiblížit co nejvíce herce divákovi. Také při sledování velkých bitev trvá někdy chvíli, než najdeme hrdinu, o němž vypráví děj.

I plastický zvuk, který provází tento vynález, bude znamenat také nové požadavky umělecké — zvláště v otázce filmové hudby.

Technicky je toto zařízení celkem jednoduché: předpokládá zvláštní čočku na kameru, která zplošťuje obraz, aby se vešel na normální rozměr filmového materiálu; zvláštní čočku na projektor, která by tento obraz opticky zplošťela zase rozšířila na rozměry, jak je přijímá lidské oko — a poměrně už složitější úpravu projekční stěny, jejíž plátno je skoro třikrát širší než normální, takže na př. v Cannes zabírá celou přední stěnu Festivalového paláce, na niž roztahovací opona přizpůsobuje projekční prostor buď na normální velikost nebo na široké plátno. V moskevském biografu „Chudožestvennyj“ je šířka plátna okolo 14 metrů a v kinu „Forum“ kolem 15 metrů.

Režisér Ilja Petrovič Kopalín, který letos ve Varšavě natáčel barevný film o Světovém festivalu mládeže na široké plátno, nám vyprávěl o oblibě, s jakou se tento nový vynález setkal u sovětských diváků. Sám už natočil jeden film tímto způsobem z prostředí Vše-svazové zemědělské výstavky v Moskvě. Také polští filmaři kromě spolupráce s režisérem Kopalínem na sovětsko-polském barevném panoramatickém filmu o Světovém festivalu mládeže ve Varšavě natáčeli i svůj film o tomto festivalu na široké plátno. Škoda, že u nás ještě takový film nemáme. S radostí jsme slyšeli proto zprávu, že už byly povoleny investice na zavedení tohoto způsobu filmové práce i u nás. Pozdě, ale přece.